

1857

CELJSKA MOHORJEVA DRUŽBA

Prva slovenska založba

CELJE - LJUBLJANA

JANEZ GREGORIN – IGOR ZAGRENJEN, ZAVETJE V PEČEVJU

Podatki o knjigi

- Naslov: Zavetje v pečevju
- Podnaslov: Kronika leta strahote 1810 1941
- Avtor: Janez Gregorin
- Zbral in uredil: France Malešič
- Izvršna urednica: Alenka Veber
- Oprema: Dušan Sterle
- Cena: 23,50 €
- Velikost: 135 mm x 210 mm
- Vezava: broširano z zavihii
- Število strani: 412
- Število ilustracij: 3
- ISBN 978-961-278-292-4
- Založnik: Celjska Mohorjeva družba
- Leto izdaje: 2016

Kontakt

Uredništvo

Telefon 01 244 36 70

urednistvo@celjska-mohorjeva.si

Izreden primer pripovedi o okupacijskih dogodkih, ki je izhajala v času okupacije

Zavetje v pečevju je navidez pripoved o letu 1810, o času francoske okupacije in zmagovitem uporu proti njej, dejansko pa gre za arhaiziran opis nemško-italijanske okupacije v letu 1941. Dogaja se v gorah nad Kamnikom in v kmečkih vaseh pod njimi. Nasilju Francozov se kmetje upirajo, kar izzove še hujše grozovitosti. Umankejo se v zavetja v pečevju, zasilna domovanja visoko v gorah, kjer se skrivajo tudi plahutarji (rokovnjači).

*Zavetje v pečevju je Gregorinovo zadnje delo. V nedoumljivem vrtincu druge svetovne vojne je v popoldnevniku Slovenski dom 29. avgusta 1941 na tretji strani izšlo nenajavljeno in neoštevilčeno prvo nadaljevanje podlistka *Zavetje v pečevju*, katerega avtor je bil podpisan s psevdonimom Igor Zagrenjen. Sledila so nadaljevanja, ki so izhajala vsak dan, na drugi ali tretji strani časnika; izostala so le nekajkrat, zaradi drugih objav. Šele od 30. nadaljevanja naprej so bile ob naslovu tudi tekoče številke. Pripoved je izhajala vse do 117. nadaljevanja, 24. januarja 1942.*

*Povest *Zavetje v pečevju* – tako pisatelj imenuje zasilno domovanje v skalah – je Gregorinovo najdaljše besedilo. Pisal ga je sproti, nastajalo je v osebni stiski (opis pokopa Franceta, novorojenega sina glavnega junaka Toneta Vreska in premišljevanja ob tem, ko se človeku zastavlja vrsta eksistenčnih vprašanj), hkrati pa iz ljubezni do odvzetih Kamniških planin in hrepenenju po njih, v želji po svobodoljubju in predanosti slovenstvu (njegov jezik in ljudska rekla). Čeprav se krajevno ni želel opredeliti, po znanih dejstvih in po nekaterih opisih razberemo nekatere kraje (Globoko – Stranje, Glavnik – Kamnik, Globljana – Ljubljana, Pusti jarek – Črni graben).*

Probleme zajema iz slovenskega (podiranje pravoslavne cerkve v Mariboru, mučenje zaprte slovenske duhovščine) ali celo jugoslovanskega prostora. V delu obsoja nosilce okupacije (Francozi so Nemci) in se tolaži s tem, da ima čas med bralci velik pomen ter jim daje odgovor na zastavljena vprašanja: »Zmerom te zverine tako ne bodo ostale na našem svetu! Neki dan jih bo konec, tako bodo skopneli kakor sneg!« Njihov brezvestni vodja Napoleon (Hitler) mu je »pošast, žival, opisana in prerokovana v svetem pismu, ki naj jo Bog pahne v najnižje brezno pekla.«

Zgovoren je tudi njegov psevdonim Igor Zagrenjen, ki kaže najgloblji vzrok pisanja in opozarja na aktualnost pripovedi.

O avtorju

Novinar, pisatelj in alpinist Janez Gregorin se je rodil 22. junija 1911 v družini podobarja in rezbarja Matije Gregorina v Horjulu. Dve leti za Janezom se je rodil brat Miro. Na začetku prve svetovne vojne je oče moral na vzhodno, rusko fronto. Prišel je v vojno ujetništvo v Sibirijo. Janez je bil star komaj šest let, brat pa štiri, ko jima je leta 1917 umrla mati med takratno epidemijo španske gripe. Otroka je vzela k sebi družina Pengov, katere mati je bila sestra njune pokojne matere. Oče Matija se je iz ujetništva v Sibiriji vrnil po koncu vojne. Šele takrat je izvedel, da mu je umrla žena. Njena smrt ga je tako prizadela, da si do konca življenja ni poiskal nove družice, čeprav se je vrnil razmeroma mlad. Najel je dve sobi v Križevniški ulici, v eni je živel sam, v drugi pa oba sinova. Otroka z očetom nista mogla imeti zelo tesnega stika in se teh let nista prav rada spominjala. Izhajala sta iz bornih in tesnih razmer, bila pa sta vajena skromnosti in sta bila izredno navezana drug na drugega. Oba sta bila vedoželjna in sta obiskovala klasično gimnazijo. Janez je že šestnajstleten začel navdušeno obiskovati gore in tudi plezati. Leta 1930 se je prvič oglasil v *Planinskem vestniku* z dvema člankoma in s tremi črticami in postal deležen spodbude urednika Josipa Tominška.

Janez Gregorin je študiral filozofijo in se izpopolnjeval v znanju tujih jezikov. Z bratom Mirom sta postala izredna plezalska naveza in nadaljevala z načrtnim obiskovanjem vedno težjih sten v Kamniško-Savinjskih in Julijskih Alpah. V tridesetih letih je bil Janez Gregorin osrednja planinska in pisateljska osebnost s tematiko z območja Kamniško-Savinjskih Alp. Izbruhnila je druga svetovna vojna, kar je Gregorina nepopisno prizadelo. Zavedal se je, da je bolan in nemočen. V *Slovenskem domu* je julija 1941 prvič uporabil svoj zgovorni psevdonim Igor Zagrenjen in objavil pomenljivo gorniško črtico *Čelešnik*.

Konec avgusta 1941 pa se je kot pisatelj zmožeg neposredno upreti času in začel v obliki podlistka objavljati delo *Zavetje v pečevju*, s katerim je pet mesecev vzbujal toliko pozornosti in zavzetosti bralcev, da so ga brali z velikim zanimanjem. Po hudi in daljši bolezni je umrl 4. oktobra 1942 v ljubljanski bolnišnici.

Odlomki iz knjige

Burga mora pogledat, kaj se tam godi! Burga mora na Vreskovino, da bo videla, če se atu ni kaj zgodilo!
Oh, zakaj mora on biti tako slab!
Pa saj nemara ne bi mogel sam prav nič pomagati! Saj še do Vreskovine ne bi prišel!
Burgi pa ne bodo nič naredili.
Kaj naj bi tudi napravili stari ženski!
Čeprav se mu je vrtelo v glavi in se mu je pred očmi skozi kalno meglo majalo skalovje zdaj na eno, zdaj na drugo kraj, ga je gnala čvrsta in trmasta misel naprej gor. Sila je šla čez moči, morala mu jih je za čas vrniti.
Hlatal je po oprimkih, ni gledal, kam bo stopil.
Kar pa je prijel in kamor se je uprl, vse je držalo.
Naprej gor, naprej gor!
Oh, hvala Bogu! To pa že pozna!
Macesen, že je pri macesnu!
Nič postajati, kar naprej gor!
Če boš obstal in se odpočival, ti bodo moči spet odpovedale, tako si je ponavljal, ko je s trudom lezel po strmeh bregu.
Sam ni vedel, kako je zlezal čez trebušino v polici pod zavetjem. Zvrnil se je po dolgem zraven klopi.
Slišal je, kako so zaškrpala vrata.
»Za pet Kriščevih ran, Tone, kakšen pa si!« mu je udaril na ušesa nekje od daleč znan piskav glas.
Neka drobna roka mu je segla pod pazduho in za vrat.
Nekdo ga je poskušal vzdigniti.
Še bolj od daleč je nato klical isti glas: »Liza! Brž pomagat!«
Obe sta ga spravili na noge.
Odprl je oči, pa ni spoznal nobene.
»Francozi streljajo! Francozi so v Senožeti! Burga, brž pojdi pogledat, tebi ne bodo nič naredili! Burga, brž pojdi pogledat!« je blebetal kakor otrok. Komaj sta ga razumeli.
S težavo sta ga spravili v zavetje. Takega hrusta je bilo težko premakniti.
(Str. 87.)